

Littafin Daniyel – Lamba Ashirin da Huɗu

Nimrod, Nebukadnezzar da Belshazzar

Jeff Pippenger

2023-12-19

Littattafan Daniyel da Ru'ya ta Yohanna littafi guda ne, daidai kamar yadda Tsohon Alkawari da Sabon Alkawari littafi guda ne. Kafin lokacin alheri ya kare, sai a buɗe Ru'yar Yesu Almasihu.

Sai ya ce mini, “Kada ka hatimce maganganun annabcin littafin nan, gama lokaci ya yi kusa. Wanda yake marar adalci, bari ya ci gaba da zama marar adalci har yanzu; kuma wanda yake kazami, bari ya ci gaba da zama kazami har yanzu; kuma wanda yake mai adalci, bari ya ci gaba da zama mai adalci har yanzu; kuma wanda yake mai tsarki, bari ya ci gaba da zama mai tsarki har yanzu. Kuma, ga shi, ina zuwa da sauri; ladana kuma yana tare da ni, domin in sāka wa kowane mutum gwargwadon aikinsa. Ni ne Alfa da Omega, mafarin da karshe, na fari kuma na karshe.” Ru'ya ta Yohanna 22:10–13.

“Ka'idar ambato na farko” ta Littafi Mai Tsarki, wadda ta kunshi gaskiyar cewa ana kwatanta karshen wani abu ta wurin farkon wani abu, tana jaddada muhimmancin surori uku na farko na littafin Daniyel, domin su ne ambaton farko na gaskiya a cikin littafin da yake littattafan Daniyel da Ru'ya ta Yohanna. Yesu shi ne Alfa da Omega, saboda haka farkon littafin da yake littattafan Daniyel da Ru'ya ta Yohanna dole ne ya wakilci gaskiyar da aka warware hatiminta a karshe. Saboda haka, a wani mataki, gaskiyar da aka warware hatiminta ita ce bishara madawwamiya ta mala'ikun Ru'ya ta Yohanna goma sha huɗu.

Wahayin Yesu Almasihu da aka gabatar a aya ta farko ta sura ta ɗaya ta littafin Wahayi, shi ne saƙon da za a isar ga ikkilisiyoyi sa'ad da “lokaci ya yi kusa,” kuma lokacin da “ya yi kusa” a sura ta ɗaya ta littafin Wahayi, dole ne ya zama wannan lokaci ɗaya da “ya yi kusa,” kafin kofar jinkai ta rufe a sura ta ashirin da biyu ta littafin Wahayi.

Wahayin Yesu Almasihu, wanda Allah ya ba shi, domin ya nuna wa bayinsa abubuwan da lalle ne ba da daɗewa ba su faru; sai ya aiko ya kuma bayyana shi ta wurin mala'ikansa ga bawansa Yahaya: wanda ya ba da shaida game da maganar Allah, da kuma shaidar Yesu Almasihu, da dukan abubuwan da ya gani. Mai albarka ne wanda yake karantawa, da waɗanda suke jin kalmomin wannan annabci, suke kuma kiyaye abubuwan da aka rubuta a cikinsa: gama lokaci ya yi kusa. Ru'ya ta Yohanna 1:1-3.

Saƙon da yake saƙo na karshe, wanda ake buɗe hatiminsa kaɗan kafin lokacin jarrabawa ya rufe, sa'ad da “lokaci ya yi kusa,” shi ne saƙon ruwan sama na karshe na mala'ika na biyu da Kukan Tsakar Dare. Shi ne gaskiyar da ke da alaƙa da “boyayyen tarihi” na Tsawa Bakwai. Shi ne wahayi na “na takwas, wanda yake daga cikin bakwai”, kuma zaren zinariya da yake saƙa dukan waɗannan wahayi masu tamani tare su zama kyakkyawan tufafin adalcin Almasihu shi ne “mai tamani” “sau bakwai,” na Littafin Lawiyawa ashirin da shida. Daniyel sura ta ɗaya, sa'an nan kuma, Daniyel surori na ɗaya zuwa uku, shi ne wannan saƙo. “Asirin” sura ta biyu, shi ma wannan saƙo ne.

Babi na ɗaya na littafin Daniyel yana wakiltar sakon mala'ika na fari, kuma kamar yadda dukan alamomin annabci na sakonnin mala'iku uku suke wakiltattu a cikin sakon mala'ika na fari na Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha huɗu; haka kuma dukan alamomin annabci na sakonni ukun suna wakiltattu a cikin babi na ɗaya na Daniyel. Waɗannan abubuwa su ne tsarin gwaji mai matakai uku, wanda a cikin Daniyel babi na ɗaya yake wakiltar gwajin abinci, wanda gwajin gani yake biye da shi, wanda kuma yake kaiwa ga gwajin tantancewa. Babi na ɗaya, idan aka yi la'akari da shi dangane da babi na biyu da na uku, yana wakiltar gwajin abinci, babi na biyu kuma gwajin gani, babi na uku kuma gwajin tantancewa. Sakonnin mala'iku uku na Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha huɗu, da kuma Daniyel surori na ɗaya zuwa na uku, suna ba da shaidu huɗu ga tsarin gwaji mai matakai uku.

Surori na huɗu da na biyar na littafin Daniyel suna wakiltar wata layi mai zurfi kwarai ta tarihin annabci. Layin da waɗannan surori biyu suka samar yana kunshe da akalla layukan annabci guda shida mabambanta. Daya daga cikin waɗannan layukan annabci yana farawa a shekarar 723 BC, kuma yana ci gaba har zuwa dokar Lahadi. Wani daga cikin layukan shida ɗin yana wakiltar tarihin 1798 har zuwa dokar Lahadi, kuma a cikin wannan layi ana wakiltar layukan annabci guda uku a lokaci guda; layin dabbar ƙasa (Amurka), sa'an nan layin ƙahon Furotesta, da kuma layin ƙahon Jam'iyyar Republican. Tare, suna kafa layi na biyar a farkon layin annabci na Amurka. Wannan layin yana nuna buɗewar surori na bakwai, takwas, da tara na Daniyel a shekara ta 1798. A ƙarshen layin annabci na Amurka, ana samar da layi na shida, wanda yake nuna buɗewar surori na goma, goma sha ɗaya, da goma sha biyu a 1989.

Farkon layin annabci na dabbar ƙasa, kamar yadda aka wakilta a Daniel sura ta huɗu, an yi masa alama da alamar “lokuta bakwai,” haka kuma ƙarshen layin annabci na dabbar ƙasa an yi masa alama da alamar “lokuta bakwai.” Farkon da ƙarshen zamanin tarihi da aka wakilta ta wurin buɗe hatimin surori bakwai, takwas da tara shi ma an yi masa alama da alamar “lokuta bakwai.” Farkon da ƙarshen zamanin tarihi da aka wakilta ta wurin buɗe hatimin Daniel surori goma, goma sha ɗaya da goma sha biyu shi ma an yi masa alama da “lokuta bakwai.”

Ƙarshen lokacin tarihi da ya fara sa'ad da aka buɗe littattafan Daniyel surori bakwai, takwas, da tara a “lokacin ƙarshe” a shekara ta 1798, shi ne 1863. Farkon lokacin tarihi da ya fara sa'ad da aka buɗe littattafan Daniyel surori goma, goma sha ɗaya, da goma sha biyu a “lokacin ƙarshe” shi ne 1989. Daga 1863 zuwa 1989 daidai yake da shekaru ɗari ɗaya da ashirin da shida. Shekaru ɗari ɗaya da ashirin da shida su ne kashi ɗaya cikin goma, ko kuma ushrin, na shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin. Saboda haka, adadin ɗari ɗaya da ashirin da shida alama ce ta shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin, waɗanda suke wakiltar “jejin,” wanda kuma shi ne alama ta shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin na “sau bakwai.”

Wannan gaskiya tana nuna cewa a cikin tarihin dabbar ƙasa, a cikin motsin mala'ika na farko a farkon, sa'an nan kuma a cikin motsin mala'ika na uku a ƙarshen, dukkansu an yi musu alama a farkonsu da ƙarshensu da “sau bakwai.” Haka kuma, tsawon lokacin da yake tsakanin waɗannan motsi biyu wanda yake ɗaure su tare shi ma ana wakilta shi da “sau bakwai.”

Ba tare da yin amfani da tsarin Littafi Mai Tsarki na “layi bisa layi” ba, ba zai yiwu a ga irin wannan wahayi a kuma fahimce shi ba; domin in ba tare da wannan tsari ba, za a iya ba da littafin da aka hatimce ga wani da aka koyar a fasahar ilimin tauhidi, sa’an nan kuma a tambaye shi ya bayyana abin da littafin da aka hatimce yake nufi. Girman kan ra’ayinsa zai sa ya nuna cewa ba za a iya fahimtar littafin da aka hatimce ba, domin an hatimce shi. Sa’an nan kuma za ka iya daukar wannan littafi da aka hatimce ka ba wa dāya daga cikin garken da wancan mai wayewar ya sarrafa kuma ya mayar maras ikon haihuwa, kuma garken da ya saba cikin jin dadin cin abinci a kan jita-jitan tatsuniyoyi na masanin tauhidi zai ki yin amfani da littafin da aka hatimce, domin sun sani sarai cewa waɗanda kaɗai suke mambobi na Sanhedrin na tauhidi ne aka naɗa su su yanke hukuncin abin da gaskiya take.

“Ku tsaya cik, ku yi mamaki, ku yi kururuwa, ku yi kuka; sun bugu, amma ba da ruwan inabi ba; suna tangal-tangal, amma ba da abin sha mai karki ba. Gama Ubangiji ya zuba muku ruhun barci mai zurfi, ya kuma rufe idanunku; annabawa da shugabanninku, masu gani, ya lulluɓe. Kuma wahayin duka ya zama a gare ku kamar kalmomin littafi da aka hatimce, wanda mutane sukan miƙa wa mai ilimi suna cewa, Ina rokonka, ka karanta wannan; sai ya ce, Ba ni da ilimi.’

“Saboda haka Ubangiji ya ce, Domin wannan jama’a suna kusatowa gare ni da bakunansu, da lefunansu kuma suna girmama ni, amma sun nisantar da zukatansu daga gare ni, tsoronsu kuma gare ni koyarwar umarnin mutane ne; saboda haka, ga shi, zan sāke yin abin al’ajabi, abin mamaki kuwa; gama hikimar masu hikimarsu za ta lalace, fahimtar masu basirarsu kuma za a boye. Kaiton waɗanda suke koƙarin boye shawararsu a zurfi daga Ubangiji, ayyukansu kuma suna cikin duhu, suna cewa, Wane ne yake ganinmu, kuma wa ne ya san mu? Hakika juyar da al’amura naku a baya za a dauke shi kamar yumbun maginin tukwane ne; gama aikin da aka yi zai ce game da wanda ya yi shi, Bai yi ni ba? Ko abin da aka ƙera zai ce game da wanda ya ƙera shi, Ba shi da fahimta?”

“Duk wata magana daga cikin wannan za ta cika. Akwai waɗanda ba sa ƙasƙantar da zukatansu a gaban Allah, kuma ba za su yi tafiya cikin adalci ba. Suna boye ainihin manufofinsu, kuma suna ci gaba da tarayya da mala’ikan da ya fāɗi, wanda yake ƙaunar ƙarya kuma yake aikata ƙarya. Maƙiyi yana zub da ruhu a kan mutanen da zai iya amfani da su wajen ruɗin waɗanda suke ɗan cikin duhu. Wasu suna cika da duhun da yake mamaye ko’ina, kuma suna ajiye gaskiya gefe domin kuskure. Ranar da annabci ya nuna ta zo. Ba a fahimci Yesu Almasihu ba. A gare su Yesu Almasihu tatsuniya ne. A wannan mataki na tarihin duniya, mutane da yawa suna aikatawa kamar mashaya. ‘Ku tsaya, ku yi mamaki; ku yi ihu, ku yi kuka; sun bugu, amma ba da ruwan inabi ba; suna tangal-tangal, amma ba da abin sha mai karki ba. Gama Ubangiji ya zuba muku ruhun barci mai zurfi, ya kuma rufe idanunku. Annabawa da masu mulkinku, masu gani, ya lulluɓe su.’ Wani bugu na ruhaniya yana a kan mutane da yawa waɗanda suke zaton su ne mutanen da za a daukaka. Bangaskiyarsu ta addini dai-dai take da yadda aka wakilta ta a cikin wannan Nassi. A ƙarƙashin tasirinsa, ba za su iya tafiya a miƙe ba. Suna yin karkatattun hanyoyi a tafarkinsu na aiki. Daya, sa’an nan wani, suna kaɗawa suna komowa gefe da gefe. Ubangiji yana dubansu da babban tausayi. Hanyar gaskiya ba su sani ba. Su masu makirce-makircen ilimi ne, kuma waɗanda da za su iya kuma ya kamata su taimaka, saboda bayyanannen gani na ruhaniya, su kansu an ruɗe su, kuma suna goyon bayan mugun aiki.”

“Abubuwan da ke faruwa a waɗannan kwanaki na ƙarshe ba da daɗewa ba za su kai ga gaba mai yankewa. Sa’ad da aka bayyana waɗannan ruɗe-ruɗen na ruhaniyanci a matsayin abin da ainihin su ne,—boyayyun ayyukan mugayen ruhoƙi,—waɗanda suka taka rawa a cikinsu za su zama kamar mutanen da suka rasa hankalinsu.

“Saboda haka Ubangiji ya ce, Domin wannan jama’a suna kusato mini da bakinsu, da leɓunansu kuma suna girmama ni, amma sun nesanta zukatansu da ni ƙwarai, tsoronsu kuma gare ni abin da aka koya ne bisa ga umarnin mutane; saboda haka, ga shi, zan ci gaba da yin abin al’ajabi a tsakiyar wannan jama’a, wato abin al’ajabi da mamaki; gama hikimar masu hikimarsu za ta lalace, fahimtar masu basirarsu kuma za ta boye. Kaiton waɗanda suke zurfafa dabara don su boye shawarar su daga Ubangiji, ayyukansu kuma suna cikin duhu, suna cewa, wa ne yake ganinmu? wa ne kuma ya sanmu? Lalle ne juya al’amura da kuke yi baya-gaba za a ɗauke shi kamar yumbun maginin tukwane; gama aikin da aka yi zai ce wa wanda ya yi shi, Bai yi ni ba? ko abin da aka ƙera zai ce wa wanda ya ƙera shi, Ba shi da fahimta?”

“An gabatar mini cewa, a cikin kwarewarmu mun kasance kuma muna fuskantar wannan ainihin irin yanayi. Mutanen da suka samu babban haske da gata masu banmamaki sun karɓi maganar shugabanni waɗanda suke ɗaukar kansu masu hikima, waɗanda Ubangiji ya yi wa tagomashi da albarka ƙwarai, amma waɗanda suka cire kansu daga hannun Allah suka sanya kansu cikin saƙon maƙiyi. Duniya za a cika ta da ruɗurruka masu kama da gaskiya. Wani tunanin mutum, yana karɓar waɗannan ruɗurruka, zai yi tasiri a kan sauran tunanin mutane, waɗanda suka kasance suna mai da ƙaƙƙarfan shaidar gaskiyar Allah ƙarya. Waɗannan mutanen mala’ikun da suka fāɗi za su ruɗe su, alhali kuwa ya kamata su tsaya a matsayin amintattun masu tsaro, suna lura da rayuka, kamar waɗanda dole ne su ba da lissafi. Sun ajiye makaman yaƙinsu, kuma sun saurari ruhoƙi masu ruɗi. Suna mai da shawarar Allah ba ta da amfani, suna kuma watsar da gargadinsa da tsawatawarsa, kuma tabbatacce suna gefen Shaidan, suna sauraron ruhoƙi masu ruɗi da koyarwar aljanu.

“Maye na ruhaniya yanzu ya sauka a kan mutane waɗanda bai kamata su kasance suna tangal-tangal kamar mutane masu rinjayar giya mai ƙarfi ba. Laifuffuka da rashin tsari, zamba, yaudara, da mu’amala marar adalci sun cika duniya, daidai da koyarwar shugaban nan wanda ya tayar da tawaye a kotunan sama.

“Za a maimaita tarihi. Zan iya bayyana abin da zai faru nan gaba ƙadan, amma lokacin bai yi ba tukuna. Siffofin matattu za su bayyana, ta wurin wayon dabarar Shaidan, kuma mutane da yawa za su haɗu da wanda yake ƙaunar ƙarya kuma yake yin ƙarya. Ina gargadin mutanenmu cewa a tsakiyarmu kansu wasu za su kauce daga bangaskiya, su mai da hankali ga ruhoƙi masu ruɗarwa da koyaswar aljanu, kuma ta wurinsu za a bata sunan gaskiya.” Battle Creek Letters, 123–125.

Surar Daniyel ta ɗaya, wadda ke wakiltar saƙon mala’ika na fari na Ru’ya ta Yohanna sura ta goma sha huɗu, ta yi daidai da tarihin farkon dabbar ƙasa. Surorin Daniyel ta ɗaya, ta biyu da ta uku, waɗanda ke wakiltar saƙonnin mala’iku uku gaba ɗaya a cikin Ru’ya ta Yohanna sura ta goma sha huɗu, sun yi daidai da ƙarshen tarihin Amurka. Nebukadnezzar yana wakiltar tarihin mala’ika na fari, da kuma sura ta farko ta Daniyel. Belshazzar yana wakiltar tarihin mala’ika na uku, da kuma surori uku na farkon littafin Daniyel.

“Ga mai mulkin Babila na karshe, kamar yadda a alamta ya zo wa na farkonsa, hukuncin Mai Tsaron Allahntaka ya zo, cewa: ‘Ya sarki, ... gare ka aka fada; Mulkin ya rabu da kai.’”
Daniyel 4:31. Annabawa da Sarakuna, 533.

Za mu ci gaba da nazarinmu game da Nebukadnezzar da Belshazzar a talifi na gaba.

“Belshazzar, yana cike da tsoro da girmamawa saboda wannan bayyanuwar ikon Allah, wadda ta nuna cewa suna da shaida, ko da yake ba su san da ita ba, ya sami manyan damammaki na sanin ayyukan Allah Rayayye, da ikonSa, da kuma yin nufinSa. An ba shi gata na haske mai yawa. Kakansa, Nebuchadnezzar, an yi masa gargadi game da hatsarinsa na mantawa da Allah da daukaka kansa. Belshazzar yana da sani game da korarsa daga cikin zaman tare da mutane, da kuma haɗuwarsa da dabbobin jeji; kuma waɗannan gaskiya, waɗanda ya kamata su zama darasi gare shi, ya yi biris da su, kamar ba su taɓa faruwa ba; sai ya ci gaba da maimaita zunuban kakansa. Ya yi karfin hali ya aikata laifuffukan da suka jawo hukuncin Allah a kan Nebuchadnezzar. An hukunta shi, ba domin shi kaɗai yana aikata mugunta ba, amma domin bai yi amfani da damammaki da iyawa da yake da su ba, waɗanda, da an raya su, da za su sa ya kasance a kan gaskiya.” Testimonies to Ministers, 436.